

Kalevi Toiviainen in memoriam

Professori emeritus, piispa Kalevi Toiviainen kuoli Espoossa 7.12.2015. Hän oli syntynyt 3.8.1929 Uukuniemellä. Toiviainen toimi Kirkon koulutuskeskuksen ensimmäisenä johtajana 1970–1974, Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan sosiaalietiikan apulaisprofessorina 1974–1976, ekumeniikan professorina 1976–1978 sekä Mikkelin hiippakunnan piispana 1978–1993. *Teologisen Aikakauskirjan* päätoimittajana Kalevi Toiviainen oli 1974–1978.

Yliopistourallaan Toiviainen oli ensimmäinen vakituinen viranhaltija teologiseen tiedekuntaan perustetuissa sosiaalietiikan sekä ekumeniikan professuureissa. Hän saattoi alkuun nämä molemmat suosituiksi ja elinvoimaisiksi osoittautuneet oppiaineet. Toiviainen oli suomalais-venäläisen ekumeenisen dialogin jäsen vuosina 1971–1992 ja globaalien luterilais-ortodoksisen dialogikomission jäsen 1983–1998. Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa hän johti aktiivisesti monia keskeisiä uudistusprosesseja.

Toiviaisen professorikauden tuotanto käsitteli asestakieltäytymistä sosiaalieettisenä kysymyksenä, teologista antropologiaa, Raamatun tulkintaoppeja, ekumeenista liikettä sekä reformoitua teologiaa. Merkillepantavaa tuotannossa on uusien oppiaineiden vaatima laaja-alaisuus. Toiviaisen merkitys niin sosiaalietiikan kuin ekumeniikan suomenkie-

lisen terminologian kehittäjänä ja vakiinnuttajana on tärkeä. Asiasisällöissä hän oli usein lähellä opettajaansa Seppo A. Teinosta, mutta Toiviainen vältti kärjistämästä asioita ja otti tarkkaan huomioon suomalaisen teologisen ja kirkollisen ajattelutavan asettamat reunaehdot.

Helsingissä 2.3.2016 pidetyssä Toiviaisen muistoseminaarissa dosentti Voitto Huotari, hänen seuraajansa Mikkelin piispana, luonnehti Kalevi Toiviaisen teologiaa termillä ”syväkirkollinen”. Toiviaisen ajattelu erottuu sekä sodanjälkeisen Suomen uuskansankirkollisuudesta että myös yksipuolisesti katoliseen ja anglikaaniseen kristikuntaan päin katsovasta korkeakirkollisuudesta.

Emerituspiispana Toiviainen erikoistui kirjoittamaan tutkimuksellisesti kunnianhimoisia piispa-elämäkertoja. Niiden joukossa kulttuurihistoriallisesti laaja-alaista ja metodisesti innovatiivista Erkki Kaila -elämäkertaa (2007) voidaan pitää hänen merkittävimpana teoksenaan. Toiviaisen arvostama laaja kirjallisen ja sivistyksellisen aatemaailman tuntemus tulee nimenomaan Kaila-elämäkerrassa monipuolisesti esiin. Päiväkirja-aineistoa syvällisesti hyödyntävänä tutkimuksena elämäkerta soveltaa uusia historiantutkimuksen välineitä, esimerkiksi analyysoimalla mentaliteetteja ja sivistyneistön sukuverkostoja.